

PAP JÓZSEF

AZ 1901-ES VÁLASZTÁSI KÜZDELEM HEVES VÁRMEGYÉBEN AZ ELLENZÉKI SAJTÓ ALAPJÁN

Tanulmányunkban Heves vármegye, különös tekintettel Eger 1901-es választási eseményeit kísérfük nyomon. A dualizmus politikatörténetileg egyik legmozgalmasabb időszaka lehetőséget nyújt arra, hogy az országos események helyi vonatkozásait elemezzük. Elsősorban a választási harc, a korabeli kampánytevékenység eseményeit ismertetjük, emellett szólunk a választások eredményeiről és bemutatjuk az országgyűlésbe került képviselőket. A tanulmány elkészítéséhez az Egri Híradó c. lapot használtuk fel. A lap segítségével a városban és a megyében zajló események megismerhetők, de mivel a lap az ellenzék sajtóorgánuma volt, a pártatlanság nem várható el tőle. Így a kampány egy sajátos termékeként, a közvélemény politikai alapú manipulálásának egyik legfontosabb eszközékként elemezhetjük. Nem tartjuk feladatunknak a szabadelvű Egri Újság tevékenységének a vizsgálatát, hiszen az a kormányoldalhoz kötődött és így nem játszott szerepet az ellenzék kampányban.

Heves vármegye, a közkeletű nézet szerint az 1830-as évek közepe óta az ellenzék megyék közé tartozott. Ezt a megállapítást a dualizmus időszakára is elfogadhatónak tarthatjuk, az 1867 után lezajlott 14 választás eredményeivel összevetve ez a kép igazolható. A megye (az 1876-ig hozzá tartozó Külső-Szolnok területeit nem számítva) hét választókerületre – egri, fügedi, gyöngyösi, kápolnai, pétervásári, patai és poroszlói – oszlott. A hét kerületből 1881-ben, 1892-ben, 1905-ben és 1906-ban hét választott ellenzék képviselőt. 1894-ben hat, 1869-ben, 1878-ban, 1887-ben, 1901-ben és 1910-ben öt, 1861-ben és 1872-ben négy, 1875-ben és 1896-ban pedig három tette ugyanezt. A kormánypárt számára a legjobb választási eredményt az 1875-ös és az 1896-os évek hozták. Az 1875-ös siker a korábbi ellenzék kormánypárttá alakulásával magyarázható, az 1896-ost pedig a helyi értékelők az agresszív kormányzati kampánytevékenység számlájára írták. A kerületek közül a poroszlói érdemlte ki a „*legkurucabb*” hevesi elnevezést, ugyanis itt minden választás győztese a függetlenségi ideológiához hűek táborából került ki. Nagyfügeden csak 1896-ban győzött a kormánypárt, Egerben pedig 1875-ben, 1896-ban és 1910-ben. Pétervásárát négy alkalommal, Gyöngyöst

és a patai kerületet pedig 6 alkalommal sikerült a kormányoldalnak meghódítania.¹

A megye választójoggal rendelkező lakosainak száma enyhén emelkedett a huszadik század első évtizedében.² 1901-ben 14 462 fő, 1910-ben pedig 16 398 fő felelt meg a censzusnak. A választói jogosultság megoszlásában nem történt jelentős változás. Az 1848 előtti rendi jogosultság alapján 1901-ben a választók 5%-a, 1910-ben 2,6%-a, földbirtok alapján 1901-ben 65%-a, 1910-ben 63%-a, háza alapján 1901-ben 6%-a, 1910-ben 9%-a, jövedelem alapján 1901-ben 17%-a, 1910-ben 19%-a, értelmiségi végzettség alapján 1901-ben 7%-a, 1910-ben 6%-a bírt választójoggal. Jelentős különbség figyelhető meg az egyes kerületek gazdasági szerkezete és ennek következtében a választásra jogosultak foglalkozás szerkezeti összetétele között. Kápolna, Nagyfüged, Poroszló és Pétervására választóinak több mint 80%-a a földbirtoka alapján került fel a választók névjegyzékére. A patai kerület lakosainak csak 63%-a szerzett jogot föld alapján, 27% jövedelem, 6% pedig a diploma következtében rendelkezett választójoggal. A kerület adatai Hatvan városa miatt tértek el a másik négy, alapvetően mezőgazdasággal foglalkozó kerületétől. A megye két önálló képviselőküldő-joggal rendelkező városa között is kimutatható bizonyos különbség. Eger lakóinak 8%-a, Gyöngyösnek azonban csak 2,4%-a bírt birtok alapján választási jogosultsággal. Gyöngyösön 6%-al (45,5%) volt magasabb a megfelelő értékű városi ingatlannal és 8%-al (48,8%) az elegendő jövedelemmel rendelkezők aránya. Az értelmiségi censussal bírók részesedése valamivel több mint 10%-al volt magasabb Egerben, mint Gyöngyösön. Gyöngyös adatai azonban csak arányaiban haladták meg Egerét, Egerben ugyanis minden kategóriában több választót találunk. Egernek 2112, Gyöngyösnek pedig 1285 lakosa szerepelt a választói névjegyzékben. Összességében azonban Gyöngyös lakossága számított vagyonosabbnak, ugyanis Gyöngyös 18 314 lakosának 7%-a, Eger 28 052 lakosának csupán 4,6%-a volt választó és választható. A megye egyéb területein élő 1910-es összlakosság (233 334) 7%-a rendelkezett politikai jogokkal. Ez az adat kissé meghaladta az országos átlagot (6,1%). Országos szinten régi jog alapján jutott választójoghoz 2,8%, földbirtok alapján 63%, ház alapján 3,8%, további 9% az összevont földje és házának értéke alapján, 21% jövedelem alapján 7,3% pedig végzettség alapján. A megye választóinak megoszlása tehát nem tért el jelentősen az országos átlagtól. A

¹ Az összesítés Dr. Fodor Ferenc: A magyarországi országgyűlési képviselőválasztási kerületek térképei 1861-1915-ig. Budapest, é.n. munkájának választási térképei alapján készült.

² A századforduló választási küzdelmeinek megismeréséhez nélkülözhetetlen a választók összetételének meghatározása, jelen elemzésünket kiterjesztjük a század első évtizedére, mivel munkánk egy későbbi nagyobb időintervallumra kiterjedő elemzés részét képezi, emellett az 1900-as éve elejének adatai jól hasznosíthatók az 1901-es választás esetében is.

városi szavazatok megoszlása országos szinten a következő volt: régi jog alapján: 0,007%, föld alapján 13%, ház alapján 14,2%, jövedelem alapján 65%, diploma alapján 7%. Eger és Gyöngyös adatai eltértek az országos átlagtól, a hevesi városok társadalmában alacsonyabb volt a jövedelemmel rendelkezők reprezentációja az ingatlanvagyonnal rendelkezőkhöz képest. Ebből a helyi városi társadalom hagyományos tagozódására és a kisebb mértékű kapitalizálódásra lehet következtetni. Eger értelmisége is inkább kapcsolódott az egyházhoz és a vármegyéhez, tehát a hagyományos társadalom főbb szervezeteihez, semmint a kapitalista társadalmi csoporthoz.³

Az 1901-es választás

A választási kampány eseményei

A Függetlenségi és 48-as Párt⁴ szimpatizánsainak körében még élénken élt az előző, 1896. október 28-i választás emléke, mikor is a „*kurucz mivoltára büszke Egerben*” a „*félteve őrzött, diadalhoz szokott*” zászló elesett. A választási vereség óta várva várták, „*hogya mikor megyen már szét az a bűnben fogant országgyűlés, melyet az önkény durva kezekkel hozott össze*”. Az országgyűlési választásokra készülődve 1901. februárjában tartotta meg első gyűlését a párt egri csoportja. Ekkor elhatározták, hogy a városi jelölt továbbra is az 1896-ban vereséget szenvedő Szederkényi Nándor marad. Szeptember 8-án ült össze a választási nagygyűlés a párt székhelyül szolgáló Korona vendéglőben. A függetlenségi párti Egri Hiradó részletesen beszámolt az eseményről. A nagygyűlést Imre Miklós, a párt Heves megyei elnöke nyitotta meg. A szónok, miután lelkesítőleg szólt a „*pyrrhusi-győzelemre*” készülő egybegyűltekhöz, Zalár Józsefet – „*a 48-as eszmék bajnokát, város-*

³ A számítás alapja: A történelmi Magyarország atlasza és adattára 1914. Pécs 2003. 71.; Majzik Viktor Hevesvármegye alispánjának jelentése a Hevesvármegye 1901. évi állapotáról. Eger 1902. 17.; Majzik Viktor Hevesvármegye alispánjának jelentése a Hevesvármegye 1905-ik évi állapotáról. Eger 1906. 27.; Majzik Viktor Hevesvármegye alispánjának jelentése a Hevesvármegye 1910-ik évi állapotáról. Eger 1910. 15.; A Magyar királyi Kormány 1905. évi működéséről és az ország közállapotairól szóló jelentés és statisztikai évkönyv. Budapest, 1906. 420.

⁴ Az 1874-ben alakult Függetlenségi Pártot kezdettől belső viták jellemezték, a társadalmi progresszió gondolata és ennek mibenléte megosztotta képviselőit. A politikai és társadalmi válságra adott válasz tekintetében liberális-demokratikus és agrárius-konzervatív ideológiához kapcsolódó, egymásnak gyakran logikailag ellentmondó programpontok keveredtek eszmerendszerükben. 1881-ben Ugron Gábor és Bartha Miklós csoportja gyakorlatilag önálló programmal jelent meg, melyben szinte evidenciaként kezelte a kiegyezést és a politikai jogok kiterjesztése helyett a nemzeti vívmányok fokozatos kiharcolására helyezte a hangsúlyt. 1884-ben a Mocsáry Lajos vezette Függetlenségi Párt egyesült az Irányi Dániel által vezetett 48-as párttal. Az unió után felvették a Függetlenségi és 48-as Párt nevet, a

unk büszkeségét” – javasolta a párt helyi szervezetének az élére. Zalár, „*az aranytollu nyugalmazott alispán*”, egyhangú megválasztása után szólásra emelkedett, beszédében a liberális eszmék és a Szabadelvű Párt kapcsolatát elemezte. Szavai bemutatják azt az ambivalens állapotot, mellyel egy reformkori múlttal rendelkező ellenzéki politikusnak szembe kellett néznie. Zalár egyértelműen kiált a liberalizmus eszmerendszere mellett, melynek segítségével kezdetét vette „*a magyar nemzetnek az európai nagy s művelt nemzetcsaládban az őt megillető, méltó érvényesülése*”. Liberális alapon állt az egész ország, így véleménye szerint hiba volt liberális pártot létrehozni, hiszen a liberalizmus összekapcsolta, nem pedig elválasztotta a különböző pártokat. Az önmagát kizárólagos igénnyel liberálisnak nevező Szabadelvű Párt, Tisza Kálmánnal az élen, az eszmét saját céljaira használta fel. Az egyéni politikai érdekeknek a „*nemzet ügyével*” való szembehelyezése és ennek a liberális jelzővel való palástolása, volt – Zalár szerint – a szabadelvűek legnagyobb bűne. A függetlenségi pártnak büszkén kell vállalni liberális jellegét és megoldást kell kínálni a legégetőbb társadalmi, gazdasági problémákra. A szónok egy válság által sújtott Magyarország-képet rajzolt fel: „*a magyar középbirtokos osztály elpusztul s a nép közül sok kivándorol és a nemzetre nézve elvész. A kisiparos munka nélkül szenved és sanyarog. Nagy ipar nincs. De van nagy adó, ..., nemzetadósság tömérdek, ..., kétharmad része az összes magyar birtoknak zálogba tettnek tekinthető.*” A problémák univerzális megoldásaként az önálló vámterületet megteremtését jelölte meg, mely lehetőséget teremt a nyomort enyhítő hazai ipar fejlődésére. Fontos politikai célja volt a szabadelvűekkel fúzióra lépett mérsékelt ellenzéki szavazók megnyerése. Sőt arra is lehetőséget látott, hogy „*Eger becsületének visszaállításában*” a szabadelvűek sem fogják akadályozni a függetlenségiéket. A gyűlés végén megválasztották a párt alelnökeit (Kapácsy Dezső, Petravich Bertalan, Alföldi Dávid, Csutorás László, a Híradó szerkesztője) és a negyedek elnökeit. A belvárost és a Hatvani hóstyát 4-4 negyedre osztották, külön szervezete volt a Cifrasáncnak és Egerhez tartozott a felnémeti és a két macklári negyed is. Minden negyed élére két-két személy került. Ezt követően felkérték Szederkényi Nándort, hogy szeptember 1-jén, a Városházán tartsa meg programbeszédét.⁵

pártelnök Irányi lett. Az új párt programjában továbbra is keveredtek a demokratikus és nemzeti gondolatok. A párt fokozatosan közeledett a 67-es rendszer elismeréséhez és a nemzeti és demokratikus követeléseit pusztán a választási retorika szintjén jelentek meg. Ugron Gábor az 1890-es évek elején hevesen fellépett a párt Kossuth-kultusza és a dinasztiaellenesség ellen. Az 1890. októberi pártgyűlés után *Ugron Gábor* tizenkét társával külön *48-as pártot* alapított. Az új párt kijelentette, hogy a delegációk tanácskozásaiban részt vesz és a kiegyezés megszüntetését fokozatosan kívánja elérni. Az egyházpolitikai harc során a Wekerle-kabinet egyházpolitikáját elfogadó huszonkét képviselő, Eötvös Károly vezetésével kilépett az anyapártból és megalapította a *Függetlenségi Néppártot*. Az egyházpolitikai

Az Egri Híradó szeptember 10-i száma igen szűkszavúan számolt be a szabadelvűeknek a függetlenségekkel egy időben, a Kaszinó épületében megtartott „*kisded*” értekezletéről. A gyűlésen Babics Aladár elnökölt, aki hosszan sorolta Lukács László pénzügyminiszternek, a város 1896-ban megválasztott képviselőjének, Eger érdekében tett – a Híradó által állítólagosnak nevezet – intézkedéseit. A szabadelvűek megválasztottak egy ötven fős küldöttséget, mely feladatul kapta, hogy ismét hívja meg Lukácsot az egri kerület képviselőjelöltjének. A lap emellett tudósított a megyei helyzetről is. Gyöngyösön Visontai Soma ugron-párti jelölt győzelmét valószínűsítették. Bíró Lajosnak, a gyöngyöspatai kerület szabadelvű jelöltjének nem volt ellenfele. A nagyfügedi kerületben dr. Dobóczy Ignác, eddigi szabadelvű képviselővel szemben Hellebronth Gézá indította a függetlenségi párt Ugron-ága, győzelmét a lap biztosra vette. A Pétervásáráról befutott hír arról tudósított, hogy a kormánypárti gróf Károlyi Sándor nem indul, ezért helyette gróf Keglevich Gyula mérkőzik meg a néppárti Komáromi Istvánnal, Kápolnán pedig a kossuth-párti Kállay Manó jelezte indulási szándékát.⁶

A szeptember 14-i szám részletes beszámolókat közölt a vármegye kampányrendezvényeiről. A tudósító fontosnak tartotta kiemelni, hogy jelentősen megváltozott a választások jellege, az 1899. évi XV. tc. ugyanis korlátozta a korteskedés lehetőségeit és megszüntette az „*embervásár*” szokását. A vezércikkíró reményei szerint most jött el az a nagy pillanat, mikor „*a mi józan kurucz népünk lelkesedése egész tűzével csak oly zászló körül csoportosul, melyen a jelszó: Magyar hazánk politikai és gazdasági függetlensége*”. Időközben a megye egyéb településein is zajlott a választási küzdelem. Hellebronth Géza szeptember 11-én a nagyfügedi városháza előtt ismertette programját. A Millennium téren összegyűlt sokaság előtt önmagát a 48-as eszmék hívének nevezte, de taktikusan nem foglalt állást sem Kossuth Ferenc sem Ugron Gábor frakciója mellett. Politikai programját rendkívül tömören mutatta be: „*Törekvésem az önálló vámterület, az önálló magyar hadsereg és az önálló magyar külképviselet kivívása.*” A kápolnai kerület szeptember

reformok ellen fellépő 48-as párt, ezután visszatért a Függetlenségi és 48-as Pártba. 1894 novemberében a párt újra kettészakadt egy *Ugron Gábor* vezette többségre és egy *Justh Gyula* vezette kisebbségre. Mindkét párt magának követelte a Függetlenségi és 48-as Párt elnevezést. A Justh-féle párt egyesült az Eötvös Károly által vezetett Függetlenségi Néppárttal és vezérének választotta az 1895-ben hazatért Kossuth Ferencet. Az 1896-os választásokon az Ugron frakció – hivatalos nevén: Szederkényi Nándor elnökle alatt álló Függetlenségi 48-as Párt – majdnem kiszorult a parlamentből, csupán 8 képviselői helyet szerzett, a függetlenségi szavazók többsége a Kossuth-féle pártot támogatta. A kért párt programja között lényegi különbség alig volt található, inkább a személyes konfliktusok jelentettek áthidalhatatlan szakadékot a két csoport között.

⁵ Az egri függetlenségi és 48-as párt gyűlése. In: Egri Híradó 1901. szeptember 10. 1–3.

⁶ Választási harcok a vármegyében. In: Egri Híradó 1901. szeptember 10. 3.

tember 12-én 300 fős küldöttséget menesztett a nemzeti párti dr. Samassa János egri jogtanárhoz. Samassa elfogadta a jelölést és önmagát Széll Kálmán hívének vallva kijelentette, hogy ő mindent támogat, *„ami a társadalmi rendnek, a józan szellemi iránynak, az anyagi jólét eszközeinek, a politikai egészséges fejlődésnek, a polgári alkotmánynak és szabadságnak védelmére és megerősítésére vezet”*. Tiszafüreden szeptember 15-én független jelöltet állítottak Graefel Andor, korábbi képviselő személyében, vele szemben Stand Antal vállalta a küzdelmet. A lap ezen a napon közölt első hírt Babocsay Sándor *„Kossuth Ferenc-párti”* politikus egri indulásáról.⁷

Szederkényi Nándor szeptember 16-án mondta el várva-várt programbeszédét. A jelölt és a párt vezetőinek szónoklatai lehetővé teszik, hogy bemutassuk a függetlenségi Ugron-frakció országos programjának helyi adaptációját. A szövegekből kitűnik, hogy a politikusoknak igazából nem volt üzenetük a helyi választók számára, elsősorban az országos politika problémáira hivatkoztak, speciális helyi ígéretek csupán elvétve jelentek meg kampányukban.

A városháza udvarán összegyűlt *„több ezer”* ember előtt Kapácsy Dező, a párt helyi alelnöke nyitotta meg a választási nagygyűlést. Bevezetője után emelkedett szólásra Szederkényi, aki beszédét a múltba való visszatérítéssel kezdte. Miután megemlítette az 1896-os elvesztett választást, a Bánffy- és a Széll-kabinet politikáját ostromozta. Röviden szólt az elmúlt országgyűlés legfontosabb vitakérdéseiről, az ischli klauzulától az obstrukciós küzdelmeken át az ex lex állapotig. Véleménye szerint az elmúlt öt évben a szabadelvű kormányzat gazdasági válságba taszította az országot: *„az egész ország maholnap a hitelezők zálogtárgya lesz. Mert a mi nálunk épült, mind hitelre épült, a vasutaktól kezdve, Budapest palotasorán át az egri szőlőig. A pénz mind külföldről jött, s külföldre megy a száz milliókra menő évi kamat.”* Kritikával illette az adórendszert, melynek reformját a kormány csak ígérte de nem hajtotta végre. Fontos célként jelölte meg a kisiparos és kisbirtokos adómentes létminimum megteremtését. A kisipar és a földművelés megsegítésének ígérete beszédének jelentős antikapitalista eleme volt. A kereskedők számára az osztrák *„vigécek”* kiszorítását, a köztisztviselők és tanárok számára méltányos igényeiknek kielégítését helyezte kilátásba. Az önálló vámterület megteremtését tartotta a szükséges fejlődés elengedhetetlen feltételének. A felekezeti kérdéssel kapcsolatban megjegyezte, hogy ő nemcsak a felekezeti egyenjogúságnak, hanem a felekezetek közötti békének a híve: *„nyitva ajtóm bárki számára, volt az zsidó vagy keresztény!”*. A függetlenségi párttal kapcsolatban megjegyezte, hogy ő 1868 óta tagja az eredeti pártnak, így annak Madarász József után ő a legidősebb tagja. Nem említette

⁷ Választási küzdelmek a megyében. In.: Egri Híradó, 1904. szeptember 1. 2–3.

ugyan Ugron Gábor nevét, de a kortársak számára nyilvánvaló volt, hogy ő a Kossuth Ferencsel szemben álló kisebbségi csoport fontos személyisége. Beszédének végeztével a városi polgároknak azt ígérte, hogy sürgetni fogja a szőlőművelők számára fontos adóreformot, fellép az italadó mérsékléséért, az olasz bor vámtételének felemelését sürgeti és a kölcsönökkel terhelt szőlőtermelők számára állami védelmet dolgoztat ki, nehogy a filoxérát követően egy újabb szőlőbetegség véglegesen tönkretegye őket. Szederkényi beszéde nem volt eléggé világos, ezért Alföldi Dávid és Kapácsy Dezső kiegészítette azt. A két beszéd a teljes függetlenség eszméjét húzta hangsúlyosabban alá és Angyal részletesebben szólt az egrieket érzékenyen érintő szőlészeti támogatások emeléséről és a mezőgazdaság kiemelt támogatásáról.⁸

Babocsay Sándor szeptember 22-i kampányrendezvénye csupán egy rövid hír elejéig érdekelte a lapot. Ebből megtudhatjuk, hogy a Kossuth Ferenc párti képviselő beszédét Szederkényi-párti lakosok hallgatták, akik Szederkényit éltetve próbálták a jelöltbe fojtani a szót. A városháza udvarán lezajlott esemény Szederkényi éltetésével ért véget.⁹

Az 1901-es választás, „Kisütött a napsugára, Szederkényi ablakára”

Az Egri Híradó október 5-i számában foglalkozott Szederkényi Nándor győzelmével. Október 2-án reggel a negyedenként összegyűlt szederkényi-párti választók fehér zászlók alatt, fehér kokárdákkal a mellükön vonultak hangos zenészó mellett a Tisztikak elé. Itt már várták őket a fehércokárdás jogászok, akik az egri függetlenségek nagy fehér zászlójával a menet élére álltak. Öt cigánybanda húzta a kortesnótákat az összegyűlt tömeg számára. A Szederkényi-párt emberei fél kilenckor foglalták el a Városháza előtti teret, a piros kokárdás Babocsay-párt pedig a Városháza udvarán gyülekezett. A katonaság kettős kordont vont a fehér és piros kokárdások közé, így sikerült elkerülni a „meggyőződésből és lelkesedésből” fakadó verekedést. A szavazatszedő bizottságok munkáját katonák biztosították. Miközben folyt a szavazatok számlálása élénk társasági élet zajlott a város utcáin, „politizáló asszonyok, rikoltozó gyereksereg, szavazókért ide-oda robogó kocsik, kapacitáló kortesek, a zene mellett tánczölók” jelezték, hogy nagy események vannak készülöben az „örök” ellenzéki város életében. A szavazás során nyilvánvalóvá vált, hogy Babocsay hívei kisebbségben vannak, így öök elkeseredésükben sós kiflivel dobálták meg a sikerüket előre ünneplő fehércokárdásokat. A Cifra hóstyá szavazóhelyiségében Babocsay kortese jelent

⁸ Szederkényi Nándor programbeszédje. In: Egri Híradó 1901. szeptember 17. 1–3.

⁹ Egri Híradó 1901. szeptember 24. 3.

meg egyedül piros kokárdával, végül ő is jobbnak látta Szederkényire szavazni. A voksolás egyedi módját választotta Bata István, aki cigányzene mellett vonult a bizottság elé, ezzel kiérdemelte, hogy a városi sajtó név szerint is megemlékezzék róla. A kisváros életét felbolydító, izgalmakban bővelkedő választási nap Szederkényi Nándor ünneplésével ért véget. Szederkényi ünnepi beszédében két témával foglalkozott: részletesen kitért az 1896-os „gyalázatos eseményekre”, melyek igen mély nyomokat hagytak az akkor vesztes függetlenségek emlékezetében, valamint a házalóknak, zsibárosoknak nevezte ellenfeleit, akik „visszaéltek” Kossuth Lajos nevével és megpróbálták megteveszteni Eger lakosságát.¹⁰

A lap, a szerkesztőség egyik szorgalmas tagjának adatai alapján, Választási statisztika címmel különös beszámolót közölt. A lelkes zszurnaliszta kimutatta, hogy a Babocsay Sándorra szavazott 294 polgár közül 115 zsidó vallású volt, 81 pedig kinevezett –elsősorban megyei– hivatalnok. „Ezen pártnak zömét tehát, vagyis 196 szavazót olyan választók képezték, akikre sehogysem lehet reámondani, hogy függetlenségi és 48-asok.” A fennmaradó 98 választó közül 15-20 fő volt csupán, aki a 1896-ban nem a kormánypártot támogatta. Babocsay tehát, vonja le a következtetést, a kormánypárt embereire támaszkodva próbálta az ellenzék egységét megbontani.¹¹ Különösen szembeötlő az újság ekkor megjelent melléklete, melyben választási emlék címmel részletesen, név szerint és kerületi bontásban közöltek a két személyre esett szavazatokat.¹² Így tehát a városi polgárság maga is meggyőződhetett arról, hogy a kuruc hagyományokat visszautasítók elsősorban a városi zsidósághoz és a hivatalnokok közösségéhez tartoznak. A pártküzdelem kapcsán tehát enyhe antiszemitizmus és megyeellenesség olvasható ki a városi újság sorai közül.

A választás utóéletéhez tartozott az az Egyetértésben megjelent cikk, mely azt állította, hogy az egri választást úgy rekesztették be, hogy pár száz embert nem engedtek szavazni. A lap szerint erről táviratban értesítették Széll Kálmán miniszterelnököt. A hírt a vármegye hivatalos lapja is cáfolta.¹³

¹⁰ Éljen Szederkényi! In.: Egri Híradó, 1905. október 5. 1-3.

¹¹ Választási statisztika. In.: Egri Híradó, 1905. október 5. 5.

¹² Választási emlék az Egerben, 1901. október hó 2-án megtartott országos képviselő választásról. Melléklet az Egri Híradó 1901. évi 80. számához. 1-4. A kimutatás szerint Szederkényi Nándorra 813 fő, Babocsay Sándorra 294 fő szavazott. 611 választásra jogosult pedig nem vett részt a szavazásban.

¹³ Egri Híradó, 1901. október 5. 5

Egerben tehát Szederkényi Nándor¹⁴ győzedelmeskedett. Gyöngyösön az Ugron-párti Visontai Soma¹⁵ legyőzte a Kossuth-párt és a kormányoldal közös jelöltjét, báró Thotoczky Viktort. A patai kerületben a szabadelvű Bíró Lajos¹⁶ heves küzdelmet vívott Malatinszki Györggyel, aki azonban inkább a poroszlói kerület képviselői küzdelmébe vetette bele magát. Nagyfügeden Dobóczky Ignác visszalépése után Baumgartner lett Hellebronth Géza¹⁷ kormánypárti ellenfele, de nem sikerült legyőznie Hellebronthot. A poroszlói kerületben visszalépett Graefl Andor a korábbi, kossuth-párti képviselő, aki maga helyett Malatinszki Györgyöt¹⁸ ajánlotta. A

¹⁴ Szederkényi Nándor: 1838-ban született Egerben. Középiskoláit Egerben végezte, majd Pesten jogot hallgatott. 1862-ben megalapította a Mátra c. politikai hetilapot. 1867-ben Heves megye jegyzőjévé választották. A „hevesi ügy” időszakában felfüggesztették állásából és egy évig felségvétség vizsgálat alatt állt. 1871-ben párbajban megölte ellenfelét, ezért három havi fogságra ítélték. 1872-ben a mohácsi kerületben próbál 48-as párti programmal mandátumot szerezni, de ez csak a következő évben sikerül a dunapataji kerületben. 1874-től 76-ig a párt közlönyét, a Magyar Újságot szerkesztette. 1878-tól 1896-ig Eger országgyűlési képviselője. Az Ugron-párt elnöke volt, melyet hivatalosan: „Szederkényi Nándor elnöke alatt álló Függetlenségi 48-as Párt”-nak neveztek. 1896-ban elvesztette a választást Lukács László pénzügyminiszterrel szemben. Országgyűlési Almanach 1901–1906. Rövid életrajzi adatok a főrendiház és a képviselőház tagjairól. Szerkesztő: Sturm Albert. Budapest, 1901. (a továbbiakban: Almanach 1901–1906.) 367.

¹⁵ Visontai Soma: 1854. november 19-én született Gyöngyösön. Középiskoláit Gyöngyösön és Budapesten, jogi tanulmányait Budapesten végezte. 1882-ben ügyvédi diplomát szerzett és Budapesten telepedett le. Ügyvédi tevékenysége mellett hírlapírással is foglalkozott. 1892-ben Újvidék függetlenségi képviselője lett. Mandátumát a szerb lakosság támogatásának is köszönhette, mivel az egyik helyi szerb politikust sikeresen védte egy ellene folyó büntető perben. 1896-ban és 1901-ben Ugron-párti programmal Gyöngyös képviselője lett, de 1901-ben nem lépett be a párt képviselőcsoportjába. Almanach 1901–1906. 391.

¹⁶ Bíró Lajos: 1856. augusztus 25-én született Budapesten. Jogi tanulmányainak befejezése után fél-fél évet töltött Párizsban és Berlinben. Két évig a Külügyminisztériumban dolgozott, majd Heves megyei birtokára vonult vissza gazdálkodni. A Heves megyei Önszegélyező Hitelszövetkezet elnöke, a gróf Károlyi Sándor által alapított Hangya szövetkezeti mozgalom megyei szervezője. A 1896-ban kerül be a parlamentbe a patai kerület képviselőjeként. A Nemzeti Párt híve volt, Szél Kálmán miniszterelnöksége alatt belépett a Szabadelvű Pártba. Almanach 1901–1906. 225.

¹⁷ Hellebronth Géza: 1855-ben született Heves megyében, 18. században letelepedett jelentős helyi politikai szerepet játszó nemesi családba. Középiskoláit Egerben, egyetemi tanulmányait Budapesten végezte. A Szolnok megyei Gyendán birtokolt földet. Gazdálkodással foglalkozott. Műkedvelő esztétaként elkészítette a birtokán épített templom teljes belső faberendezését. 1892-ben Törökszentmiklóson sikertelenül próbálkozott függetlenségi programmal mandátumhoz jutni. 1901-ben Ugron-párti programmal került be a parlamentbe. Almanach 1901–1906. 275.

¹⁸ Malatinszky György: 1842-ben született Heves megyében. Tanulmányait Gyöngyösön, Budapesten és Bécsben végezte. 1861-ben megyei esküdt lett, de a provizórium kihirdetése után nem vállalt állást, birtokaira húzódva gazdálkodott. A megyei bizottmány tagja. 1901-ben függetlenségi programmal került az országgyűlésbe. Almanach 1901–1906. 313.

kápolnai kerületben három jelölt indult és Okolicsányi Lászlót¹⁹ választották meg.²⁰ A pétervásári kerület képviselője pedig a szabadelvű gróf Keglevich Gyula²¹ lett.

A lap tudósításai ugyan elfogultak, de lehetőséget nyújtottak számunkra a század eleji választási küzdelem bemutatására. Az 1901-es választás során tehát jelentősen meggyengült a kormányzó Szabadelvű Párt Heves megyei pozíciója, hiszen az 1896-os négy képviselői hellyel szemben csupán kettőt sikerült 1901-ben megszerezniük. Az ellenzék nagy sikere volt Eger visszahódítása. A választási harc aktív részese volt az Egri Híradó, mely cikkeivel jelentősen befolyásolhatta a közvéleményt és így fontos modern eleme volt a hagyományos korteseszközökkel szervezett politikai kampánynak. Az újságban megjelent vezércikkek Szederkényi Nándor politikai irányzatával való teljes azonosulásról árulkodtak, az ellenfél, Babocsay Sándor számára szinte egyáltalán nem biztosítottak megnyilatkozási lehetőséget. Babocsay rendezvényeit a lap szinte teljesen elhallgatta. A politikai küzdelemben az ún. objektív tájékoztatás egyet jelentett a szederkényi-ellenes oldal „árulásának” leleplezésével, a lap ugyanis elsősorban arra törekedett, hogy bebizonyítsa Szederkényi a függetlenségi ideológia egyetlen autentikus híve, ellenfelei pedig igazából kormánypártiak és csak visszaélnek Kossuth nevével. Különösen sajtóságos volt a lap íróinak az a magatartása, ahogy a választási eredményeket közölték, és antiszemita célzásokkal próbálták bizonyítani, hogy valójában kik is állnak a konkurens függetlenségi irányzat mögött. Szederkényi beszédeiben sokat foglalkozott a függetlenségi párt hagyományos jelszavaival a demokratikus választójogi reform azonban még nem szerepelt ideológiájában. A felekezeti békére utaló szavak pedig korábbi, egyházpolitikai reformokat ellenző politikai magatartásának módosítását jelenthették.

Különösen figyelemreméltó, hogy a kor politikusai bizonyos fogalmakat milyen ellentétesen kezeltek és értelmeztek. A liberalizmus eszmerendszerének definiálása is a kényes kérdések közé tartozott. Az ellenzékiek nem tagadhatták meg közösségüket az 1848-as hagyomány részét képező szabad-

¹⁹ Okolicsányi László: 1865-ben született a Pozsony megyei Zavar községben. Középiskolai tanulmányait Nagyszombaton és Pozsonyban végezte, 1883-ban Lipcsében jogot, 1884-ben Berlinben történelmet és nemzetgazdaságtant hallgatott. Jogi tanulmányait 1885–87 között fejezte be Budapesten. Ipolysági joggyakornokság után 1891-ben Budapesten nyitott ügyvédi irodát. 1892-től képviselője a kápolnai kerületnek Ughron-párti programmal. Almanach 1901–1906. 332.

²⁰ 1901. október 5. 4.

²¹ Gróf Keglevich Gyula: 1855. szeptember 4-én született Pétervásárán. A pétervásári uradalom birtokosa. 1901-ben választották meg először országgyűlési képviselőnek. Almanach 1901–1906.

elvű gondolattal, de szembekerültek azzal a problémával, hogy a kormány-párt nevében hordozta és ezáltal kisajátította a liberális elnevezést. Ebből az ideológiai csapdahelyzetből úgy akartak kikerülni, hogy a kormányzó elit nemzetellenességét hangsúlyozták és úgy mutatták be őket, mint akik az egyéni haszon érdekeit a közösség érdekei fölé emelik. Az ellenzék gazdasági programja azonban valójában már a liberalizmus kereteit feszegette, hiszen például a kistermelők és kisiparosok versennyel szembeni védelme vagy a protekcionizmus a kapitalizmussal és így a klasszikus liberalizmussal nehezen voltak összeegyeztethetők. Emellett külön problémát jelentett a megyében jelentős hídfőállásokkal bíró Ugron-frakció egyházpolitikai álláspontja is, mely az 1894–95-ös reformok létjogosultságának kétségbevonásán alapult, ez pedig mindenféleképpen a liberális eszmerendszertől való eltávolodásukat mutatta. Az Egerben kisebbségbe került Kossuth Ferenc-féle irányzat ebben az időszakban a demokratikus választójogi reform irányába mutatott túl a XIX. századi szabadelvűségen. A politikai ideológia reformkori és huszadik század eleji tartalma tehát sajátosan összemosódott –ez nagyszerűen tetten érhető Zalár József 1901. szeptember 8-i beszédében– és a rivális politikai csoportok önmagukat tekintették az eszme egyedüli hiteles képviselőinek, míg ellenfeleik, a legjobb esetben is politikai házalóknak minősültek. Az eszmei közösség azonban már régen nem létezett, a liberalizmus fogalmának különböző értelmezései gyakorlatilag egymásnak ellentmondó ideológiákat takartak, melyek a jobboldali radikalizmustól a modern demokratikus politika-felfogásig terjedhettek.